

ПРОЕКТУВАННЯ ВПЛИВУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Процес освіти людини організовується і відбувається в певному соціально-культурному розвивальному середовищі, що, за словами П.А.Флоренського, «вирощує і живить особистість». Це середовище інколи розглядають як освітній простір — відкрити, складну, динамічну, суспільну систему, єдність підсистем формальної, неформальної, інформальної та інцедентальної освіти [5, с. 97].

Йдеться про складну та багаторівневу організацію освіти як соціальної системи.

Формальна освіта — єдина мережа різнорівневих та різнотипних освітніх закладів з єдиним освітнім стандартом, базисними навчальними планами державного та регіонального рівнів, державним, регіональним та місцевим фінансуванням, спеціально підготовленими педагогічними кадрами. Діяльність суб'єктів освіти регламентується нормативно-правовими актами на державному і регіональному рівнях.

діяльності практикуються за рамками системи формальної освіти, а цільові групи можуть бути різновіковими.

Інформальна освіта — довільне, неструктуроване утворення, що характеризує взаємодію того, хто навчається із середовищем, штучно створеним людиною: через засоби масової інформації, музеї та інші інститути культури, ринок відеофільмів та комп'ютерних ігор, дизайн докільля, акультурні інститути, що ініціюють девіантну і делінквентну поведінку. Особливість інформальної освіти полягає у тому, що це процес соціальної взаємодії учня із середовищем, в якому знання і моделі поведінки поширюються дифузно, при цьому «або учень, або джерело інформації усвідомлено прагне до навчання, а не одночасно».

Інцидентальній освіті притаманна спонтанність взаємодії учня із середовищем. Зрештою, індивід під впливом насамперед цього типу освіти засвоює рідну

Рис. 5.5. Освітній простір

Неформальна освіта має розгалужену мережу закладів додаткової освіти для дітей і дорослих. Її специфіка полягає у тому, що викладачі та учні зацікавлені в спільній діяльності. Учням (і дітям, і дорослим) надано свободу вибору змісту освіти. Таким чином, неформальна освіта «є організованою структурною діяльністю, призначеною для ідентифікованої цільової групи. Її мета — досягнення певного набору навчальних цілей». Ці види навчальної

мову, культурні цінності, установки і переконання, менталітет, а також традиції, звичаї, побут та моделі поведінки, «через родину, церкву, асоціації, видатних-представників суспільства» або носіїв соціальних патологій. Специфікою інцедентальної освіти є її неструктурованість, спонтанність, набуття знань і досвіду поведінки «значною мірою завдяки зіставленню спостереження, наслідування і суперництва між конкретними членами

суспільства». Від усіх описаних типів освіти її відрізняє абсолютна відсутність джерела інформації і педагога, що усвідомлено намагаються сприяти навчанню, тобто навчальної і виховної ситуації.

У психолого-педагогічних дослідженнях, пов'язаних з інноваційною педагогікою, нині активно вживаються поняття «освітній простір», «освітнє середовище». Можливо, введення цих термінів у науковий обіг пов'язано із відмовою від прийнятою раніше (в рамках минулої парадигми) уявлення про освітні процеси як лінії, траєкторії або такий собі канал, якими нормативно має рухатися учень, студент.

І.Д. Фрумін зазначає, що під освітнім простором розуміється «місце», де суб'єктивно задається безліч відношень, зв'язків, де здійснюються спеціальні дії різних систем (державних, суспільних і мішаних), спрямованих на розвиток індивіда та його соціалізацію. Можливий також і індивідуальний освітній простір, що формується внутрішньо, становлення якого відбувається на досвіді кожного.

Найпоширеніше метафоричне розуміння освітнього простору. Так звані освітні процеси (або інститут, система), представляються як безліч індивідуальних форм розвитку та різнобічності освітніх можливостей, що дає змогу, по-перше, побачити їх як простір (одночасне співіснування) можливостей і виборів, включених у ширший соціальний простір. По-друге, долається парне (педагог — учень) бачення педагогічної діяльності. Фактично предметом аналізу і дії педагога є процеси, розподілені у групі.

Інше розуміння освітнього простору будується за аналогією. Конкретна освітня система представляється, по-перше, як місце, вмістилище, по-друге, як набір підпросторів, місць, об'єктів. В освітньому просторі розміщені не стільки столи й окремі кафедри, скільки різні чинники, умови, зв'язки взаємодії суб'єктів освіти, що визначають характер освітніх процесів у цілому.

З цих положень можна зробити такі висновки:

- Учень самовизначається в суспільстві через засвоєння досвіду власної діяльності

та спілкування в різних співтовариствах, активну життєдіяльність і творчість свого соціально-культурного середовища;

- у соціально-педагогічному просторі, має забезпечуватися можливість самоорганізації та саморозвитку дитини і підлітка в суспільстві на гуманних принципах;

- процес створення ефективного гуманістично-орієнтованого освітнього простору потребує спільних зусиль педагогів, дітей, батьківської громадськості, місцевих структур влади.

Важливо, що уявлення про складну та багаторівневу просторову організацію та самоорганізацію є ланкою, що зв'язує просте емпіричне уявлення про освітній заклад (як інститут) та уявлення про нього як систему. Для особистісно орієнтованої концепції освіти це має вирішальне значення, оскільки дає змогу:

- учням і студентам самовизначитися в різнобічних сферах діяльності та у взаємодії із різними співтовариствами;

- педагогам створювати умови для розвитку учнів та студентів у широкому культурному контексті;

- суспільству брати участь у створенні (як замовникам) широкого діапазону освітніх послуг;

- організаторам приймати управлінські рішення, орієнтовані на різнобічність освітніх інтересів та умов.

У педагогічній науці відомі інші поняття, близькі до тих, що обговорюються: «морально-психологічний клімат колективу», «соціально-психологічний клімат», «психологічна атмосфера колективу» (А.С. Макаренко). Ці поняття відображають насамперед характеристики життя освітнього співтовариства, пов'язані із системою відносин та цінностей у колективі. У Психологічному словнику (за ред. А.В. Петровського, М.Г. Ярошевського) соціально-психологічний клімат визначається як «якісна сторона міжособових стосунків, що проявляється у вигляді сукупності психологічних умов, що сприяють або перешкоджають спільній діяльності та всебічному розвитку особистості в групі» [3, с. 162].

Уклад життя освітнього закладу виникає у специфічному культурному освітньому

середовищі, яке має свої ознаки. Наприклад, найістотніша ознака середовища Київського хореографічного училища — рання професіоналізація освітнього процесу, що зумовлено особливостями розвитку хореографічних здібностей людини. Рання спеціалізація задає свої характеристики укладу життя училища: пріоритет цінностей мистецтва, творчості, постійного вдосконалення майстерності; «жорсткий» насичений темп життя; вимоги, що склалися в процесі навчання класичного танцю; колосальне напруження фізичних та психічних сил студентів; працездатність у вищому прояві як цінність, необхідність тримати себе у фізичній формі; рання участь у справжній професійній діяльності (репетиції, участь у постановках балету поряд із професійними артистами високого рівня) тощо.

Особливої значущості поняття «уклад», «освітній простір» набувають, коли мова заходить про дитячі табори, інтернати, тобто заклади, де діти не тільки навчаються, а й живуть. «Уклад» стає найістотнішою інтегративною характеристикою освітнього закладу.

Розв'язуючи проблему індивідуалізації в розвитку дитини і дорослої людини, необхідно мати «простір різних смислів і різнобічної діяльності». Особливість організації такого простору — постійна наявність у ньому ніші для заповнення в ситуації невизначеності («пусті простори»). Крім того, межі цього простору мають бути рухливими. Їх задає загальна мета розвитку кожного учасника. Проте свобода і розвиток кожного мають співвідноситися із свободою та інтересами інших суб'єктів освітнього процесу, а не реалізовуватися за чужий рахунок.

Поняття «освітнє середовище», незважаючи на широку вживаність, не має чіткого і однозначного визначення у науці. Його інколи визначають як систему впливів та умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостями її розвитку, що дають соціальне та просторово-предметне оточення.

У різному освітньому середовищі самоактуалізація може складатися по-різному. У книзі видатного польського

педагога і громадського діяча Януша Корчака «Як любити дитину» [2], вперше виданої у 1919 р., подано характеристику чотирьох типів середовища: догматичного; ідейного; бездумного споживання та зовнішнього лоску кар'єри.

Ідейне середовище найбільше сприяє процесу самоактуалізації, решта — меншою мірою, нерідко самоактуалізації перешкоджає ряд причин.

Догматичне середовище, яке характеризується залежністю і пасивністю, в основі своїй спирається на традиції, авторитет, образ, вплив як абсолютний закон, необхідність як життєвий імператив, формує пасивну особистість, коли спокій трансформується у відчуженість та апатію. Догматичне середовище характеризують дисциплінованість, порядок, сумлінність, самообмеження та розважливість, що доходять до пасивності, однобічне непомічання прав і правд, яких не передала традиція, не освітив авторитет, механічно не закріпив шаблон вчинків. Догматичне освітнє середовище ще півтора століття тому критикував М.А. Добролюбов: «Трактуючи зі своїх педагогічних висот питання про виховання, ми й досі дуже нагадуємо байку, в якій вовків поставили в начальники над вівцями. Тут усі обставини були прекрасно продумані, всі голоси зібрані, тільки одного не вистачало: не запитали самих овець. Загнуздавши свого морального «конька», вихователь вважає вихованця своєю власністю, річчю, з якої він може робити що йому заманеться. Дитя не повинно мати своєї власної волі, — кажуть йому премудрі педагоги, — воно має сліпо виконувати вимоги батьків, учителів, узагалі старших. Наказ вихователя має бути для нього найвищим законом і виконуватися без жодних розмірковувань. Безумовна покора — головна і єдина необхідна умова виховання. Виховання свою останню мету і вбачає саме в тому, щоб на місце нерозумної волі дитини поставити розумну волю вихователя» [1, с. 349].

Догматичне освітнє середовище формує пасивну й залежну особистість. Показово, що саме догматичний тип освітнього середовища виявився найпоширенішим у

різних навчальних закладах різних країн та епох. Варто звернути увагу і на те, що сучасне суспільне замовлення на тип особистості, що формується масовою школою, вступає в суперечність із існуючою концепцією освіти як процесу трансляції знань, як процесу трансляції певних істин.

Основні принципи новоєвропейської школи — принципи, що народилися в надрах середньовічної школи. І великі педагогічні реформатори Нового часу — Я.А. Коменський, І.Г. Песталоцці та інші — так і не зуміли вийти за межі середньовічної освітньої парадигми як парадигми трансляції істин від учителя до учня.

Таким, що стоять на заваді самоактуалізації людини, можна вважати і бездумний тип освітнього середовища. Я. Корчак так описує його основні ознаки: душевний спокій, безтурботність, чутливість, привітність, доброта, в міру тверезості, самосвідомість, яка сягається без зусиль. Немає наполегливості ані в бажанні зберегти, підтриматися, ані в намаганні досягти, знайти. Дитина живе в атмосфері внутрішнього благополуччя та лінивої консервативної звички, відсутності інтересу до сучасних течій, серед привабливої простоти. Тут вона може бути всім, чим хоче: сама — із книжок, бесід, зустрічей та життєвих вражень — тче собі основу світогляду, сама обирає шлях» [2, с. 28].

На думку Я. Корчака, у такому виховному середовищі формується особистість, яка завжди задоволена тим, що в неї є. У середовищі думного споживання робота ніколи не служить якійсь ідеї, не розглядається як місце у житті, як самоціль, а є лише засобом забезпечення собі зручностей, бажаних умов. Основна риса особистості, сформованої середовищем бездумного споживання, — життєва пасивність, нездатність до напруження й боротьби. Стикаючись зі складностями й перешкодами, така людина самоосувається від їх подолання, продовжуючи перебувати в своєму ілюзорному світі, як равлик у своїй мушлі. Бездумне середовище формує вільну, але пасивну особистість. Складається цей тип освітнього середовища

в школах (або в окремих учителів), коли доброзичливе «душевне» ставлення до учнів не підкріплено вимогливістю; коли перед дитиною не ставиться перспектива розвитку, коли не стимулюється необхідний для неї розвиток духовних, інтелектуальних та фізичних сил.

Опис кар'єрного освітнього середовища, що не сприяє самоактуалізації, знаходимо у праці К.Д. Ушинського «Про народність у суспільному вихованні» [4, с. 28], в його характеристиці французької школи: «Француз вступає до суспільного закладу насамперед тому, що його перебування в родині заважає батькам, яким ще самим хочеться пожити собі на втіху. Він учиться почасти для того, щоб набути ті технічні знання, які можуть йому знадобитися в житті, почасти для того, щоб відзначитися на іспиті, прочитати своє ім'я в провінційних або навіть паризьких газетах і набути після іспиту право посісти ту чи іншу посаду.

Самі школи більше служать та спекулюють, ніж виховують. Одна поперед одної вони стараються виставити на показ зразкових вихованців і примусити змагатися між собою тих з них, які за природними своїми здібностями можуть вийти на цю арену; інші мають сидіти тихо і не заважати».

Я. Корчак так характеризує кар'єрний тип освітнього середовища: «Знову виступає покора, але вона покликана до життя холодним розрахунком, а не рівними потребами. Оскільки немає тут місця для повноти змісту, а є одна лукава форма — майстерна експлуатація чужих цінностей, прикрашання безмежної порожнечі. Гасла, на яких можна заробити. Етикет, якому необхідно коритися. Не гідність, а спритна самореклама. Життя не як праця і відпочинок, а винюхування і згладжування. Невситиме марнославство, хижість, незадоволення, пихатість і плазування, заздрісність, злостивість, зловтіха. Тут дітей не люблять і не виховують, тут їх тільки оцінюють, втрачають на них або заробляють, купують і продають» [2, с. 29].

У кар'єрному освітньому середовищі формується активна, але залежна особистість. Основні риси особистості, що

формується в такому середовищі, — фальш і лицемірство — «спритна» гра і «точно підігнана маска», прагнення до кар'єри за рахунок хитрості, підкупу, високих зв'язків тощо.

Виникає проблема організації у вищому навчальному закладі такого освітнього простору, який відповідав би запитам студентів та замовленням щодо його особистісно-професійної підготовки: самоосвітньої, навчальної, художньо-творчої, соціально-трудової, правової тощо.

Надзвичайно важливим у вищому навчальному закладі є устрій життя професорсько-викладацького складу, студентів та всіх інших служб. Якими рисами він характеризується? Ким розробляються, приймаються, як змінюються та взаємодоповнюються норми і правила життя закладу, чи діють обрані демократичним шляхом органи студентського самоврядування? Якою мірою забезпечується можливість для кожного студента те тільки вибору навчального курсу, спеціалізації або факультативу, а й теми, темпу засвоєння, варіантів поведінки та способів дії?

Важливий компонент змісту освіти — особливий устрій навчального процесу, особливий стиль відносин, особливі цінності, закріплені в співорганізації взаємодії, у писаних і неписаних правилах життя співтовариства у вищому навчальному закладі.

Наші дослідження дають підставу стверджувати, що становлення особистісно-професійної позиції педагога багато в чому пов'язано із тим, як організовано освітнє середовище у навчальному закладі. Його гуманістична спрямованість визначається наявністю рефлексивно-інноваційного середовища в освітній системі; спільним проектуванням освітнього процесу всіма його учасниками; особистісно-орієнтованим підходом до організації навчального процесу; атмосферою установи, що характеризується довірою, відкритістю, спільною діяльністю студентів та викладачів, співтворчістю; об'єктивізацією в педагогічному співтоваристві особистісних цінностей і смислів; наявністю зворотного зв'язку про стан, розвиток,

становище і проблеми всіх членів освітнього процесу; організацією особистого досвіду життя та праці самих учасників освітнього процесу в умовах свободи й відповідальності, «проживання в гуманістичній парадигмі» (збори, клуби, організації відпочинку, проведення навчальних семінарів); відкритістю освітньої системи, залученням до аналізу діяльності громадської експертизи як засобу гуманної підтримки.

Таким чином, спеціально організований освітній простір вищого навчального закладу, у тому числі факультету як педагогічної підсистеми, дає змогу зробити різнобічнішими педагогічно керовані процеси, спрямований на особистісне й професійне становлення студентів.

Для керівників вищих навчальних закладів і педагогів освітній простір є об'єктом вивчення (якщо він вже створений), моделювання та конструювання (якщо його треба створити в рамках певного середовища), а також інструментом особистісного й професійного зростання студентів (якщо його можливості цілеспрямовано використовуються в роботі з ними).

Те саме можна сказати про вимоги до організації загальноосвітнього і професійного середовища школи (дванадцятирічний експеримент в гімназії №1 м. Черкаси — школі педагогічної підтримки).

Педагогічна підтримка в цій навчальній установі реалізується через надання превентивної та оперативної допомоги учасникам процесу, через проектний спосіб організації освітнього простору, через психолого-педагогічне й управлінське забезпечення процесів самоактуалізації особистості учнів і педагогів.

У ході створення моделі педагогічної підтримки в гімназії відбувається:

- пошук нових технологій, що забезпечують суб'єктивну позицію та процес індивідуалізації в навчальній діяльності учнів;

- оновлення змісту, форм, структури шкільної психологічної служби, діяльність якої спрямована на превентивну та оперативну допомогу учням, їхнім батькам, педагогам у подоланні психологічних ускладнень, захисту прав дитини;

- пошук нових форм інституту класного керівництва, які сприяли б не тільки соціалізації учнів, а й індивідуалізації, підтримці ініціативи та творчості;

- оновлення методів управління на основі спільного проектування шляхів розвитку гімназії, спрямованих на підтримку ініціативи та творчості вчителя і дитини.

Експериментальна робота зі створення школи педагогічної підтримки розгорталася за такою логікою:

- організація рефлексно-інноваційного середовища та усвідомлення, переосмислення колективних цінностей і смислів;

- спільне проектування освітнього процесу всіма його учасниками;

- перегляд попередньої системи взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу та створення в гімназії ділової атмосфери, пройнятої духом взаємопідтримки; використання угоди як основного механізму взаємодії у співтоваристві дітей і дорослих;

- перегляд колишніх способів і методів управління та взаємодії його ланок і пошук способів розвитку внутрішньої свободи та ініціативи кожен;

- перехід до системи взаємодії, що характеризується внутрішньою та зовнішньою відкритістю, де кожний готовий до діалогу, до роботи у команді.

У ході реалізації експерименту виникли проблеми, які потребують інноваційного розв'язання.

1. Традиційний урок, за якого вчитель домінує, регламентує діяльність учня, підносить готове правило із прикладами, пригнічуючи розумову активність учня, перешкоджаючи розвитку ініціативності його і породжуючи відсторонене ставлення до предмета. Для учителів назріла необхідність переходу від діяльності з «освіти» учнів і підтягування їх до заданого рівня — до діяльності, що допомагає учням у розвитку їхньої власної навчальної активності. Це, в свою чергу, спонукає до розробки нового навчального змісту насамперед при вивченні іноземних мов, а також розробці нових форм навчальної активності на уроках фізики, біології.

2. Учителі школи різняться за розумінням

норм і цінностей підтримки та реалізації їх у педагогічній діяльності та спілкуванні з учнями. Це поставило перед психологами та управлінцями, з одного боку, завдання пошуку способів і технологій фасилітації динаміки ціннісних орієнтацій учителя, з іншого боку — проведення моніторингу наявності системи особливих етичних норм, що забезпечують безпеку прийомів, що застосовуються дорослими у взаєминах з дитиною.

3. Неможливо розв'язати старими управлінськими способами нові завдання інноваційного розвитку, такі, як виявлення напрямку розвитку школи; підтримка навчальних і пізнавальних ініціатив учителів та дітей; забезпечення відкритості освітнього закладу.

Реалізуючи проект та шукаючи шляхи розв'язання поставлених проблем, ми переходили від «вмонтовування» педагогічної підтримки в систему діяльності гімназії до створення цілісної системи педагогічної підтримки, критерієм чого послужила поява нових видів діяльності педагогів, психологів, управлінців.

Щоб подолати відчуження «учень — навчальний предмет», підтримати ініціативність і процеси саморозвитку дитини під час вивчення навчального предмета, було потрібне проектування нового предметного змісту курсу біології на основі розвитку природничонаукової компетенції учня: розробка нових форм уроку; створення нових видів комунікації на уроці; розробка та реалізація спільних із учнем науково-дослідницьких проектів.

Забезпечення реалізації прав учня у школі та в родині потребує нових видів діяльності психолога, соціального працівника. Змістом діяльності стали: діагностика проблем учня та його психологічного супроводу; моніторинг випадків порушення прав дітей у школі та в родині; організація «груп спілкування» для учнів 9-11 класів як засобу психологічної допомоги у розв'язанні вікових проблем і складностей; організація та проведення навчальних семінарів для вчителів та старшо-класників «Школа та права дитини» і «Тренінг толерантності»; координація роботи команди дорослих (учителів, адміністраторів, фахівців,

батьків), що працюють із класом або паралельно; організація та проведення «майстерень віку» для вчителів.

Необхідність підтримки ініціатив, що виникали, зумовила появу нових видів діяльності та управління (директора, заступника директора); таких, наприклад, як планування розвитку школи; розробка нових програм; залучення людей та ресурсів; організація команди; написання, просування проєктів; моніторинг ефективності проєкту; складання проєктної звітності; пошук і передача інформації.

У гімназії досліджувалися якісні характеристики особистісно-професійної позиції учителя, які задавалися через їх дихотомічне протиставлення. Головне ціннісне протиставлення: авторитарне, співробітництво (над учнем — разом з учнем); за стилем комунікації: що контролює — що довіряє (за ступенем надання учневі «простору» дії та поділу відповідальності); за метою професійної діяльності: предметно-центрована — особистісно-центрована (у першому випадку пріоритетною є мета академічної успішності, у другому — завдання особистісного розвитку учня).

Характеристиками професійної позиції вчителя як діяльнісного прояву виступала її засвоєність — незасвоєність (за наявністю засобів реалізації), суперечність — несуперечність (узгодженість відносин, що проявляються в діяльності); усвідомленість — неусвідомленість. Професійний шлях педагога можна було б уявити як траєкторію особистісно-професійного розвитку, в якому точками змін можуть виступати послідовні точки змін характеристик професійних позицій.

Таким чином, в процесі дослідження зроблено висновок, що вплив освітньо-професійного середовища у вищому педагогічному навчальному закладі на становлення особистісно професійної позиції майбутніх учителів визначається: гуманістичною спрямованістю освітнього процесу; наявністю рефлексивно-іноваційного середовища в освітній системі; спільним проєктуванням освітнього процесу всіма його учасниками; особистісно орієнтованим підходом до

організації навчального процесу; атмосферою установи, що характеризується довірою, відкритістю, спільною діяльністю студентів та викладачів, співтворчістю; об'єктивізацією в педагогічному співтворивстві особистісних цінностей і смислів; наявністю зворотного зв'язку про стан, розвиток, становище і проблеми всіх членів освітнього процесу; відкритістю освітньої системи, залученням до аналізу діяльності громадської експертизи як засобу гуманної підтримки. Таким чином спеціально організований освітнє середовище вищого навчального закладу, дає змогу зробити різнобічними педагогічно керовані процеси, спрямовані на особистісне й професійне становлення студентів.

Література

1. Добролюбов Н.А. О значении авторитета в воспитании // Педагогическое наследие. — М., 1988. — С. 349 — 372.
2. Корчак Я. Как любить ребёнка. М., 1990. — 78 с.
3. Психология. Словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. — М.: Политиздат, 1990. — 494 с.
4. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии // Пед. сочинения: В 6 т. / Сост. С.Ф. Егоров. — М.: Педагогика, 1990. — Т. 5. — 528 с.
5. Хамадаш А. Неформальное образование: концепции, состояние, перспективы // Перспективы. Вопросы образования (ЮНЕСКО). — 1992. — № 1 — 2.

М. Г. Чобітько

ПРОЄКТУВАННЯ ВПЛИВУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Становлення особистісно-професійної позиції педагога багато в чому пов'язано із тим, як організовано освітнє середовище у навчальному закладі. В статті доведено, що найбільш ефективна робота, що впливає на формування особистісно орієнтованої позиції майбутніх учителів відбувається коли: освітнє середовище має гуманістичну спрямованість, є рефлексивно-іноваційним, спільно проєктується всіма його учасниками, з особистісно-орієнто-

ваним підходом до організації навчального процесу, атмосферою установи, що характеризується довірою, відкритістю, спільною діяльністю студентів та викладачів тощо.

Ключові слова: особистісно-професійна позиція, освітнє середовище, гуманістична спрямованість, особистісно орієнтований підхід.

Н. Г. Чобитько

ПРОЕКТИРОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО- ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ НА СТАНОВЛЕНИЕ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ ПОЗИЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Становление личностно-профессиональной позиции педагога во многом связано с тем, как организована образовательная среда в учебном заведении. В статье доказано, что наиболее эффективная работа, которая влияет на формирование личностно ориентированной позиции будущих учителей происходит когда: образовательная среда имеет гуманистическую направленность, является рефлексивно-инновационным, совместно проектируется всеми его участниками, с личностно-ориентированным подходом к организации учебного процесса, атмосферой учреждения, что характеризуется доверием, открытостью, совместной деятельностью студентов и преподавателей и т.д.

Ключевые слова: личностно-профессиональная позиция, образовательная среда, гуманистическая направленность, личностно ориентированный подход.

M. G. Chobitko

THE PROJECTION OF THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL SPHERES' INFLUENCE ON THE FUTURE TEACHERS' PERSONALITY ORIENTED POSITION FORMATION

Our studies provide a basis to assert that the formation of student-teacher professional positions largely due to how organized learning environment in school. His humanistic orientation is determined by: the presence of reflexive and innovation environment in the educational system, the common design of the educational process of all its members, student-oriented approach to the educational process; atmosphere institutions, characterized by trust, openness, shared activities for students and teachers, co-creation, on yektyvizatsiyeyu in the pedagogical community personal values and meanings, the presence of feedback on the status, development status and problems of all members of the educational process; organization personal experience of living and working conditions of the participants of the educational process in freedom and responsibility, "living in the humanistic paradigm" (meetings, clubs, recreation, educational seminars); openness of the educational system, involving analysis of public examination as a means of humane support.

Keywords: personal and professional position, educational environment, humanistic orientation, personality orientated approach.

Стаття надійшла до редакції 11.01.13

Рецензенти:

д. пед. н., професор Сисоєва С. О.

д. пед. н., професор Чернуха Н. М.